अतएवतस्मान्मनसोभूतोत्पत्तिरुच्यते अतोमानसत्वाद्भूतानांस्थूलसूक्ष्मतारूपोविभागोनास्तीतिविशेषेषुशब्दादयएवगणितानस्थूलपृथिव्याद्याः तेषांशब्दादिहेतुत्वेनविकारांतरानुपादानत्वरूपविशेषत्वायो
गात् एतच्चतार्किकादीनामपिसंमतंश्रुत्यनुगृहीतंच तथाहि तार्किकागुणिनःसकाशाद्गुणोत्पत्तिमिच्छंतआकाशादिभ्यएवशब्दाद्युत्पत्तिमिच्छंति श्रुतिश्च इंद्रियेभ्यःपराह्यर्थाअर्थेभ्यश्चपरंमनः मनसस्तुपराबु
द्धिर्बुद्धेरात्मामहान्परः महतःपरमव्यक्तमव्यक्तात्पुरुषःपरः पुरुषान्नपरंकिंचित्साकाष्ठासापरागतिरितिविलोमक्रमेणइममेवानुक्रमंप्रदर्शयति परत्वंकारणत्वं अर्थाःखादयः ॥ १९ ॥ शब्दादीनांसर्गस्तुभौ
तिकःपंचमः ॥ २० ॥ बहुचिंतात्मकंमानसमित्यर्थः एतेनशब्दादीनांश्रोत्राद्यजनकत्वमुक्तंतेनचतेषांविशेषत्वंदृढीकृतंभवति ॥ २१ ॥ श्रोत्रादिभ्योऽधस्तनोऽधःश्रोत्रःसचासाविंद्रियग्रामश्चवागा
दिः सोपिश्रोत्रादिवच्चिंतात्मकएवेतिभावः ऐंद्रियकंइंद्रियसमुदायः ॥ २२ ॥ ऊर्ध्वस्रोतःप्रवाहोऽस्येतिप्राणऊर्ध्वस्रोताः तिर्यगित्यत्रापिस्रोतःपदानुषंगोद्रष्टव्यः तेननाभिमध्यस्थस्यसमानस्यसर्वांगव्यापि

मनसस्तुसमुद्भूतामहाभूतानराधिप॥ चतुर्थंसर्गमित्येतन्मानसंविद्धिमेमतं॥ १९॥ शब्दःस्पर्शश्चरूपंचरसोगंधस्तथैवच ॥ पंचमंसर्गमित्याहुर्भौतिकंभूत
चिंतकाः॥ २०॥ श्रोत्रंत्वक्चैवचक्षुश्चजिव्हाघ्राणंचपंचमं॥ सर्गंतुषष्ठमित्याहुर्बहुचिंतात्मकंस्मृतं॥ २१॥ अधःश्रोत्रेंद्रियग्रामउत्पद्यतिनराधिप ॥ सप्तमंस
र्गमित्याहुरेतदैंद्रियकंस्मृतं॥ २२॥ ऊर्ध्वस्रोतस्तथातिर्यगुत्पद्यतिनराधिप॥ अष्टमंसर्गमित्याहुरेतदार्जवकंस्मृतं ॥ २३॥ तिर्यक्स्रोतस्त्वधःस्रोतउत्पद्यतिन
राधिप॥ नवमंसर्गमित्याहुरेतदार्जवकंबुधाः॥ २४॥ एतानिनवसर्गाणितत्त्वानिचनराधिप॥ चतुर्विंशतिरुक्तानियथाश्रुतिनिदर्शनात् ॥ २५॥ अतऊर्ध्वं
महाराजगुणस्यैतस्यतत्त्वतः॥ महात्मभिरनुप्रोक्तांकालसंख्यांनिबोधमे ॥ २६॥ इतिश्रीमहाभारतेशांति०मोक्ष०याज्ञवल्क्यजनकसंवादेदशा
धिकत्रिशततमोऽध्यायः ॥ ३१०॥ ॥ ७॥ ॥ ७॥ याज्ञवल्क्यउवाच अव्यक्तस्यनरश्रेष्ठकालसंख्यांनिबोधमे ॥ पंच
कल्पसहस्राणिद्विगुणान्यहरुच्यते॥ १॥

नोव्यानस्यसर्वसंधिगतस्योदानस्यचउपरिभागगतांशानांग्रहणं एतदार्जवकंएतस्यऐंद्रियकस्यआर्जवकंऋजुवृत्तिः विशेषानाक्रांतसामान्यवृत्तिरितियावत् यथोक्तंसांख्यसप्तत्यां सामान्यकरणवृत्तिःप्रा
णाद्यावायवःपंचेति ॥ २३ ॥ तिर्यक्स्रोतःशब्देनतेषामेवसमानोदानव्यानानांदेहस्याधोभागगतांशग्रहणं अधःस्रोताअपानः शेषंप्राग्वत् ॥ २४ ॥ सर्गाणिक्लीबत्वमार्षं चतुर्विंशतिरव्यक्तमहदहंकारमनां
सिचत्वारिपंचभूतानिपंचशब्दाद्याः पंचज्ञानेंद्रियाणिपंचकर्मेंद्रियाणि प्राणादिपंचकस्येंद्रियेष्वेवांतर्भावाच्चतुर्विंशतिरेवेत्यर्थः॥ २५ ॥ गुणस्यगुणसर्गस्य तत्त्वतःतत्तदुपासनयातत्तद्भावापत्तिप्राप्य ल्यब्लो
पेपंचमी यावंतंयावंतंकालंतिष्ठतितत्तत्कालस्यसंख्यांनिबोधबुध्यस्व मेमत्तः ॥ २६ ॥ इतिशांति०मोक्ष०नै०भा०दशाधिकत्रिशततमोऽध्यायः ॥ ३१० ॥ ॥ ७ ॥ मोक्षस्यानंत्यं
वक्तुंकर्मोपात्तिफलस्यसर्वस्यसावधिकत्वमाह अव्यक्तस्येत्यादिना अव्यक्तस्यउपासनयाऽव्यक्तभावंगतस्य ॥ १ ॥

Digitized by Google